

Kwaliteit is geen toeval

Een pleidooi voor een visie op de komende transities

Werkprogramma 2017-2019

provinciaal adviseur

ruimtelijke kwaliteit

in zuid-holland

Hoge Bergsche Bos

Kwaliteit is geen toeval

Een pleidooi voor een visie op de komende transities

Werkprogramma 2017-2019

maart 2017

“Quality is never an accident. It is always the result of intelligent effort.”

Deze uitspraak van de kunst- en architectuurcriticus John Ruskin vat kernachtig samen waar het ook bij ruimtelijke kwaliteit om draait.

Ruimtelijke kwaliteit wordt nog al eens verward met ‘mooi’, ‘een toevoeging’ of ‘duur’. Ruimtelijke kwaliteit is echter ‘eerder het gist in het brood dan de slagroom op de taart’ zoals mijn voorganger Abe Veenstra het uitdrukte. Ruimtelijke kwaliteit vraagt van de betrokkenen dat zij bij veranderingen van af het begin nadenken over de verbetering van de Zuid-Hollandse ruimte.

Ruimtelijke kwaliteit vraagt een breder perspectief op de opgave. Ruimtelijke kwaliteit gaat over het begrijpelijk en bruikbaar maken van de ruimte. Ruimtelijke kwaliteit gaat over slim combineren, over integreren en over oog voor het detail. En dat alles als vooropgezet doel. Daarmee is ruimtelijke kwaliteit geen toeval, maar om te beginnen het resultaat van een houding en werkwijze. Ofwel: kwaliteit is geen toeval.

We leven in een tijd van forse ruimtelijke uitdagingen en terughoudende overheden. De aanpassingen die de klimaatverandering vraagt, de overgang naar duurzame energie en de nieuwe woningbouwopgave voor de Randstad leggen allen een claim op onze ruimte. De oplossingen voor deze transitie hebben grote invloed op ons land, onze steden, op de leefruimte voor de bewoners. En daarin heeft de provincie keuzes te maken!

Het maken van ruimte voor initiatieven uit de markt en de samenleving is niet voldoende om de kans op een betere leefomgeving met meer kwaliteit te pakken. Inzicht in de ruimtelijke effecten van de komende opgaven en een aanlokkelijk perspectief is nodig. Ik pleit daarom voor ruimtelijk onderzoek, verbeelding en debat. Wat is er bij de nieuwe opgaven mogelijk? Wat leveren de verschillende keuzes ruimtelijk op? Wat kan de provinciale agenda zijn? Het stellen van deze vragen is de kracht én de opgave van het komende ontwerpende onderzoek.

Harm Veenenbos

“Inzicht in de ruimtelijke effecten van de komende opgaven en een aantrekkelijk perspectief is nodig.”

INHOUD

1. Aanleiding	7
2. Koers	11
Ruimtelijke ordening en de provincie Zuid-Holland	11
De opgave voor Zuid-Holland	12
Koers werkprogramma	13
3. Thema's	19
1. Metropool: de Zuidelijke Randstad als landschapsstad	19
2. Klimaat: klimaatverandering en de wateropgaven	27
3. Energie: de ruimtelijke gevolgen van duurzame energiewinning	35
4. Overige werkzaamheden en uitvoering	39

1. AANLEIDING

Dit is het werkprogramma voor 2017 tot 2019 van de derde Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) van de provincie Zuid-Holland. De Provinciaal Adviseur is aangesteld voor een periode van 3,5 jaar. In dit programma vindt u de koers, de thema's en een schets van de agenda.

Adviezen en werkprogramma

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hechten een bijzonder belang aan de kwaliteit van de ruimte met het oog op het sterk verstedelijkte karakter van de provincie. Vanuit dat belang hebben zij een provinciaal adviseur aangesteld met een onafhankelijke positie. Vanuit die rol geef ik advies. Centraal daarin staat de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in Zuid-Holland.

De adviezen van de Provinciaal Adviseur zijn naast gevraagd ook ongevroegd. Naast de actualiteit van de dag is er ook de wens om onderwerpen te agenderen. Dit werkprogramma richt zich vooral op dit 'vrije' deel van de opdracht. Het werkprogramma schetst de koers voor de komende drie jaar. Voor het bepalen van die koers heb ik in de afgelopen maanden gesprekken gevoerd binnen en buiten het provinciehuis. Dat geeft een rijk palet aan kansen. Binnen dat palet heb ik de keuzen voor mijn werkprogramma gemaakt, gelet op de beschikbare tijd en capaciteit. Het is een uitdagend programma geworden.

De drie thema's van mijn werkprogramma zijn:

- 1. Metropool:** de Zuidelijke Randstad als 'landschapsstad'
- 2. Klimaat:** klimaatverandering en de wateropgaven
- 3. Energie:** de ruimtelijke gevolgen van duurzame energiewinning

Snelfietsroute langs Leidschendam

Waterplein, Bellamyplein, in Rotterdam

2. KOERS

Ruimtelijke ordening en de provincie Zuid-Holland

Met de decentralisatie van beleid door het Rijk hebben de provincies een grotere rol gekregen in de ruimtelijke ordening. Met betrekking tot de verstedelijking, de bereikbaarheid, groen- en water neemt de provincie Zuid-Holland een centrale, coördinerende positie in. Meer en meer doet de provincie dat in partnerschap met andere overheden, maatschappelijke partners en de markt. Zij stelt zich op als een terughoudende en faciliterende overheid.

Kwaliteitsbesef gegroeid

Binnen het ruimtelijk beleid van de provincie Zuid-Holland heeft ruimtelijke kwaliteit inmiddels een stevige plek. Ruimtelijke kwaliteit is één van de vier rode draden in het provinciaal beleid. In de Visie Ruimte en Mobiliteit is een 'kwaliteitskaart' opgenomen. Voor zestien gebieden in Zuid-Holland is een Gebiedsprofiel opgesteld. In de verordening zijn regels opgesteld om ruimtelijke kwaliteit te borgen. Een handreiking Ruimtelijke Kwaliteit geeft aan hoe de provincie wil omgaan met ruimtelijke ontwikkelingen die uit het veld worden aangedragen. Op deze wijze is een ruim instrumentarium beschikbaar.

In praktijk brengen

De volgende stap is het breed in praktijk brengen van het aanwezige kwaliteitsbesef. Een rondgang leert mij dat - hoewel het besef in huis aanwezig is - de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit nog lang niet in alle programma's binnen de provincie ook tot de opdracht behoort. En dat is een belangrijk gemis. In het Rijksprogramma 'Ruimte voor de rivier' is bijvoorbeeld verbetering van de ruimtelijke kwaliteit wel meegegeven als één van de doelstellingen, met mooie resultaten tot gevolg.

Rond de provinciale infrastructuurprojecten is in de afgelopen jaren al een slag gemaakt. Hier tonen de voorbeelden als de Rijnlandroute en de verbetering van de N214 de winst van een bredere en gebiedsgerichte aanpak. Een aanpak die leidt tot: betere ruimtelijke kwaliteit met een goede weg én leefomgeving. Een aanpak die breder navolging verdient.

De opgave voor Zuid-Holland

Zuid-Holland is de meest verstedelijkte provincie van ons land. Tegelijk heeft het ook een drietal prachtige landschappen: veenweide polders, rivierengebied en de kust. Juist in de mix van stad en land ligt een grote kracht van de provincie. Maar de speelruimte is gering, alles ligt dicht bij elkaar en is op elkaar van invloed. Dat maakt de opgave voor de ruimtelijke kwaliteit alleen maar groter en spannender. Alles wat we doen moet eigenlijk raak zijn.

*“Alles wat we doen
moet eigenlijk raak zijn.”*

Komende transitie, de kansen pakken

De provincie Zuid-Holland staat ruimtelijk gezien voor een aantal forse opgaven in de komende jaren. Bij de overgang van fossiele naar duurzame energie komen hele andere energiebronnen alsook opgaven voor verplaatsing en opslag in beeld. De aanpassingen aan de veranderingen in ons klimaat vragen om stevigere dijken, meer ruimte voor water en stevige groenstructuren voor verkoeling van de steden. Door de toeloop van nieuwe inwoners verschijnen er forse bouwopgaven in beeld. Deze nieuwe opgaven hebben allen een grote ruimtelijke impact. Er liggen dus opnieuw grote uitdagingen, maar ook prachtige kansen.

De verzilvering van die kansen gaat zeker niet vanzelf. Dat vraagt innovatie, stuurmanskunst en nieuwe agenda's. Waar willen we heen en wat zijn onze keuzen daarbij? Bij deze opgaven kunnen we voor wat betreft de ruimtelijke kwaliteit van de provincie een belangrijk verschil maken. Een goede aanpak is een investering in de toekomst.

Ontwerpend onderzoek

Ruimtelijke kwaliteit begint zoals gezegd bij de werkwijze. Een open aanpak met ruimte voor onderzoek, voor vondsten en voor verbeelding. Een aanpak die gebiedsgericht is. En als er één plek is waar de provincie deze aanpak moet inzetten, is het bij de actuele opgaven en transitie. Ik zet daarbij in op

Onderdoorgang bij kruising N44-N14

de waarde van het regionaal ontwerp, een beeldende verkenning en het samenbrengen van verschillende invalshoeken.

Koers werkprogramma

In het werkprogramma voor de komende drie jaar zet ik het ontwerp onderzoek, in de vorm van o.a werkateliers en casestudies, in als steunpilaar voor het debat en de beleidsvorming.

Ik concentreer mij daarbij op drie thema's:

- 1. Metropool:** de Zuidelijke Randstad als 'landschapsstad'
- 2. Klimaat:** klimaatverandering en de wateropgaven
- 3. Energie:** de ruimtelijke gevolgen van duurzame energiewinning

Deze thema's geven focus en een koers voor mijn komende werkperiode van drie jaar. Ik bouw daarbij voort op het werk van mijn twee voorgangers. Het werk van de Provinciaal Adviseur zal nooit geheel overkoepelend kunnen zijn, maar hopelijk wel een voorbeeld dat prikkelt en uitnodigt tot meer.

Landschap bij Wassenaar

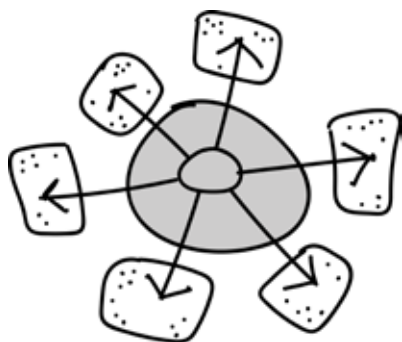

Noordrand van Schiedam

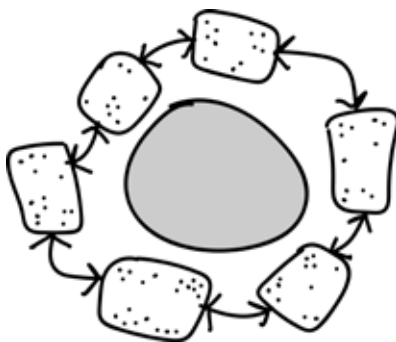

Zes principes uit Beter Groen, advies PARK 2016

Parkways tussen stad en ommeland

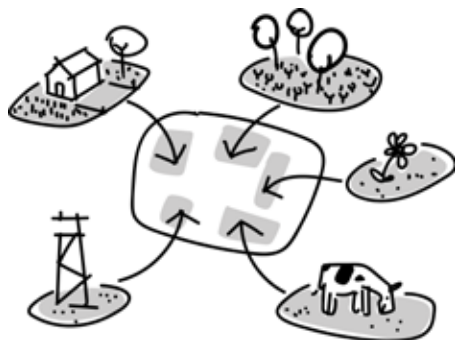
Onderling verbonden

Landschap naar binnen halen

Variatie in groen

Multifunctionaliteit

Bewoners betrekken

3. THEMA'S

1. Metropool: de Zuidelijke Randstad als landschapstad

Het Zuid-Hollandse landschap wordt sterk bepaald door het polycentrisch karakter van de verstedelijking. In het centraal stedelijke gebied is het stadslandschap als vierde landschap ontstaan naast de drie grote landschappelijke eenheden van de provincie: kust, rivieren en veenweide. Het stadslandschap kent op veel plekken geen klassieke tegenstelling meer tussen stad en ommeland. Woon- en werkbebouwing, parken, routes, randen, recreatiegebieden, weidegronden, natuur en wegen mengen zich hier volop. Veel van de 3,8 miljoen inwoners van de provincie maken dagelijks gebruik van dit landschap. Ze bewegen zich erin en er door. Ze rijden er doorheen op weg naar hun werk. Ze recreëren er door te fietsen, te wandelen of te rennen. Of ze wonen of werken er.

Belang van groenblauwe structuren

Het besef en inzicht dat deze groenblauwe structuur van groot belang is als vestigingsvoorwaarde voor bewoners en bedrijven groeit momenteel. Grote steden concurreren internationaal met elkaar bij het binnenhalen van bedrijvigheid. Daarbij gaat het steeds meer om de omgeving, buiten een geschikte bouwlocatie, een lap grond of een financiële prikkel. De aantrekkelijke omgeving is belangrijk als voorwaarde om de juiste werknemers aan te kunnen trekken. Daarnaast hebben de nieuwe opgaven als waterberging, hittestress en gezondheid grote invloed op ons beeld van het belang van water en groen in en om de steden.

“De aantrekkelijke omgeving is belangrijk als voorwaarde om de juiste werknemer aan te kunnen trekken.”

Een frisse blik

In het verleden heeft de provincie zich voornamelijk gericht op het behouden van de grote landschappen en het tegengaan van verstedelijking in de bufferzones. Ook is er veel geïnvesteerd in de aanleg van natuur- en recreatiegebieden. Voor de stedeling is gewerkt aan een recreatieve structuur aan de stadranden. Wat zich binnen de stad afspeelde bleef het terrein van de steden. Stad en land stonden op deze wijze vaak rug aan rug. Inmiddels weten we dat de stadbewoners het omliggende land volop gebruiken. Goede verbindingen via land en water zijn hiervoor cruciaal. De E-bike heeft bijvoorbeeld de actieradius van het woonwerk fietsverkeer en de fietsende recreant aanzienlijk vergroot. Daarnaast dragen de verbindingen via water ook bij aan een betere wateropvang en klimaatregulatie. Het aanpakken van deze opgaven vraagt daarom een frisse blik waarin stad en land niet langer elkaars tegenpolen zijn, maar een vertrekpunt waarin ze elkaar versterken.

Ambitie

In de Visie Ruimte & Mobiliteit van 2014 wordt de ambitie ten aanzien van de stedelijke groen- en waterstructuur als volgt omschreven:

“De provincie ziet de stedelijke groenblauwe structuur als een integraal onderdeel van de (boven) regionale structuur. Met de verdichtingsopgave van het bestaande stads- en dorpsgebied wordt de groene ruimte als tegenhanger van de stedelijke dynamiek nog belangrijker voor rust, ruimte en leefkwaliteit.”

Het is dus tijd om het uitgangspunt van ‘verbinden en versterken’ op zijn merites te bekijken. De nieuwe visie op de groenblauwe structuur vraagt om een hernieuwde duiding, een nieuwe aanpak en een nieuwe legenda.

“De nieuwe visie op de groen-blauwe structuur vraagt om een hernieuwde duiding, een nieuwe aanpak en een nieuwe legenda.”

Agenda Zuidelijke Randstad als landschapsstad

- Aanleiding:** ontwikkelingen en transities (gezondheid/klimaat/verstedelijking) geven nieuwe opgaven voor groenblauwe structuur Zuid-Holland
- Doel:** agendavorming, opstellen ontwerpogaven
- Partners:** steden, terreinbeheerders, waterschappen
- Acties:** kwaliteitsslag landschapstafels, ontwerp onderzoek Groenblauwe structuur
- Resultaat:** najaar 2017

Het Flaauwe Werk

Slotpark tegen de dijk bij Capelle

Eradingen

Vianen

Leersmond

Amsted

Nieuwpoort

Groot-Amstern

Streefloek

Nieuw - Lakkerland

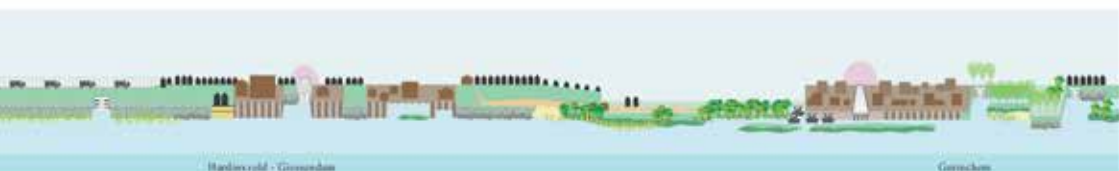
Kinderdijk

Alblaverdam

Papendrecht

Sluizrecht

Hartelcruid - Goosendam

Groot-Kem

Dijk- en oevervisie A5H, Defacto Architectuur en Stedenbouw

2. Klimaat: klimaatverandering en de wateropgaven

Het afgelopen decennium zijn we ons meer bewust van de forse gevolgen die de klimaatverandering heeft op de inrichting van ons land. Voor de laaggelegen provincie Zuid-Holland zijn de opgaven die daar uit voortkomen groot. De aanpassing aan de klimaatverandering vraagt binnen de provincie onder andere: bescherming tegen een teveel aan rivierwater; aanpassing van de kustbescherming; zorgen voor voldoende berging bij piekbuien; zorgen voor wateraanvoer in droge tijden en het voorkomen van verdere bodemdaling.

Samenwerken

Voor veel van de opgaven zijn de waterschappen de eerst verantwoordelijke. Deze pakken dit werk voortvarend op. Daarbij lopen de waterschappen tegelijk tegen de grenzen van hun werkveld en bevoegdheden aan; ze kunnen het niet alleen.

In de afgelopen jaren is bijvoorbeeld het Kustwerk Katwijk gerealiseerd. Dat is inmiddels een voorbeeld voor velen. Bij dit kustwerk is niet alleen de kust versterkt, maar ook het parkeerprobleem opgelost door een parkeergarage in de duinen te maken. En dat op een wijze dat het dorp weer een aantrekkelijke kuststrook heeft gekregen.

De klimaatadaptatie is dus geen opgave voor de waterschappen alleen. Als we het goed doen beschouwen we de opgaven in hun context. Daarmee is de wateropgave een bredere ruimtelijke opgave en daarvoor is samenwerking nodig.

“Daarmee is de wateropgave een bredere ruimtelijke opgave en daarvoor is samenwerking nodig.”

Meer dan waterveiligheid

In de dijkversterking zie ik een bredere ruimtelijke opgave. Voor de versterking van de dijken loopt nu het Hoogwater Beschermingsprogramma of HWBP. Dit Rijksprogramma moet opnieuw zorgen voor voldoende waterveiligheid in ons land. En anders dan bij zijn voorloper 'Ruimte voor de Rivier' is bij dit programma gekozen voor een enkelvoudige doelstelling: de versterking van de dijken. Onze dijken zijn meer dan civieltechnische waterkeringen. Historisch vormen ze veelal de basis voor occupatie en ontsluiting en daarmee verbinden ze stad, dorp en land. Ze geven reliëf aan het vlakke land, bieden zicht op land en water en dragen zo bij aan de identiteit en kwaliteit van het Zuid-Hollandse landschap.

Meer dan voorheen staat bij de komende ingrepen het verbinden van waterveiligheid en ruimte centraal. De provincie heeft daar in de VRM op ingespeeld, zoals blijkt uit het volgende citaat:

"Dijkversterkingsplannen zijn aanleiding voor integrale gebiedsopgaven, door er andere opgaven en ambities van ruimtelijke kwaliteit aan te verbinden. Dijken kunnen zo een meerwaarde krijgen als waterkerende zones met multifunctioneel gebruik. Dijkversterking kan worden gecombineerd met nieuwe ontwikkelingen in de overgangszones van land en water, zowel binnendijs als buitendijs en de relatie daartussen."

Van dijkversterking naar gebiedsontwikkeling

Jaarlijks krijgen de gemeenten en de provincies vanwege de actualisatie van het HWBP de vraag ontwikkelkansen te benoemen die de komende versterkingsopgaven raken. Het blijkt echter voor de provincie niet eenvoudig meekoppelkansen te benoemen, omdat er geen overzicht is van de bredere ruimtelijke kwaliteiten en knelpunten rondom de dijken.

Dat kan anders. Een goed voorbeeld is de MIRT verkenning A5H. Een brede verkenning levert daar nu op dat naast de versterking van de dijk ook de kwaliteit van verschillende locaties worden opgepakt. De dijkversterking heeft daar een belangrijke stap gezet naar gebiedsontwikkeling. Een benadering die, met het oog op ruimtelijke kwaliteit en ook het draagvlak voor de ingrepen, navolging verdient.

“Het blijkt echter voor de provincie niet eenvoudig meekoppelkansen te benoemen, omdat er geen overzicht is van de ruimtelijke kwaliteiten en knelpunten rondom de dijken.”

Wil de provincie de inzet van de dijkversterking als gebiedsopgave waar maken dan vraagt dat het vroegtijdig in beeld brengen van de waarden, knelpunten en opgaven rond onze dijken. De waterschappen doen dit per project. Met het oog op de bredere ruimtelijke relatie en de karakteristieken op regionaal niveau heeft de provincie de taak hierin aan te vullen en te participeren.

Agenda Klimaatverandering en de wateropgaven

- Aanleiding:** dijkversterking, waterberging zijn grote programma's met brede ruimtelijke raakvlakken
- Doel:** van sectoraal naar integraal, van dijk naar gebied
- Partners:** Waterschappen
- Acties:** visie dijk- en kadeversterking Zuid-Holland, gevolgd door casestudies
- Resultaat:** eind 2017

Windpark Martina Cornelia, Stad aan 't Haringvliet

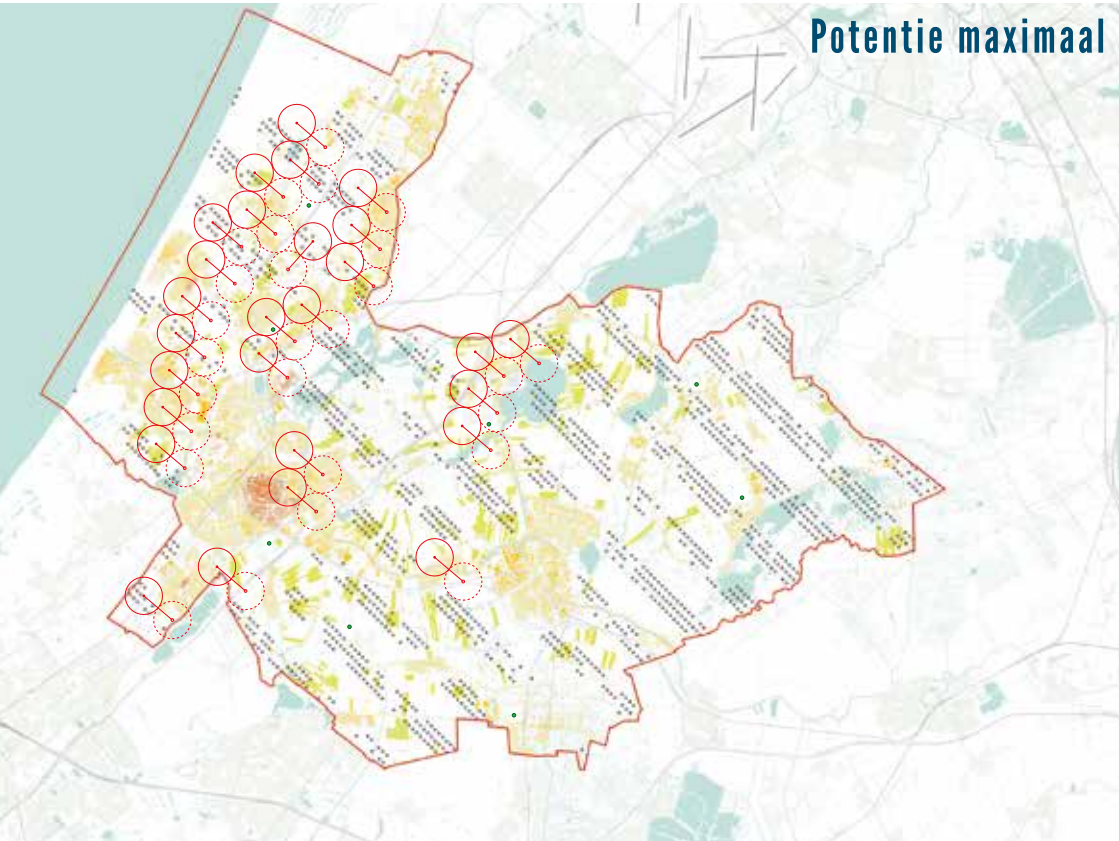

Zonnepark, Ouddorp

Potentie maximaal

Regionale energiestudie Leiden, Posad

3. Energie: de ruimtelijke gevolgen van duurzame energiewinning

In het Nationaal Energieakkoord hebben we afgesproken dat het aandeel duurzame energie in 2020 is vergroot naar 14% en in 2023 naar 16%. Einddoel van het akkoord is een volledige duurzame energiewinning in het midden van de eeuw. Ruwweg is dat dus gedurende 30 jaar, elk jaar 1,5% extra. De ruimtelijke impact daarvan blijkt bij verschillende studies groot.

We hebben alles nodig

Zuid-Holland is van alle provincies de grootste energiegebruiker. Dat komt vooral door de aanwezigheid van veel industriële bedrijvigheid. Die bedrijvigheid geeft ook kansen. Binnen de provincie kan veel met warmte en zeker ook restwarmte. Zuid-Holland zet dan nu ook stevig in op het idee en de opzet van een warmerotonde.

Misschien kan er binnen Zuid-Holland wel veel met warmte maar toch zeker niet alles. Ook andere opties zoals wind, zon, bodemwarmte, biomassa en waterkracht bieden kansen. En die kansen hebben we allemaal in zekere mate nodig om het doel: een volledig duurzame energiewinning in 2050, te halen. Daaruit zijn belangrijke keuzes te maken vanuit ruimtelijk oogpunt.

Steeds meer duurzame energie

Veel overheden en bedrijven werken er momenteel aan om meer duurzame energie op te wekken. Dat gaat heel goed. Het leidt tot een bonte reeks van initiatieven: van een energiecentrale in de Brouwersdam, tot een dak vol zonnepanelen in Poeldijk en in de toekomst een energie neutrale N470. Onder de initiatieven zitten ook veel ideeën en aanvragen voor de plaatsing van nieuwe windturbines en zonneakkers.

Windturbines zijn langs de kust door de windrijdheid zeer effectief. Daarbij zijn de turbines in de laatste jaren door de grote interesse sterk verbeterd. Naast wind komt in de laatste jaren ook de zonneakker sterk in beeld. Dat komt door de wijzigingen in het subsidieregime maar zeker ook door de sterk gedaalde prijs en technische verbetering van de panelen.

Ruimtelijke impact

De ruimtelijke impact van de verschillende vormen van duurzame energie is groot. Bij een warmerotonde wordt het netwerk mede sturend voor de

kansen van verstedelijking en de plaatsing van bedrijvigheid. Bij windenergie zijn de turbines, met intussen een tiphoogte van 180 meter, zichtbaar vanaf grote afstand. De zonneakkers vormen grote velden die kunnen gaan concurreren met het agrarische gebruik.

Uit een regiostudie voor Leiden en omstreken blijkt wind en zon cruciaal te zijn voor een duurzame energie opwekking in 2050. Ook toont deze studie dat dit leidt tot een zeer grote claim op de ruimte. In de verkenning is dan ook bijna het hele grondgebied nodig voor de opwekking van duurzame energie.

Goed doen of niet verkeerd?

Verschillende studies laten zien dat alle kansen om energie duurzaam op te wekken nodig zijn. En dat elk van deze opties grote ruimtelijke impact hebben. Dit vraagt dus visie van de provincie over wat zij wel en niet wil. Welke ruimtelijke beperkingen geeft bijvoorbeeld een warmterotonde? Wil de provincie de windturbines alleen blijven koppelen aan industrie, grootschalige infrastructuur en waterranden? Of kunnen ze ook in de open polders van het Groene Hart worden geplaatst? En wil de provincie overal een kleine rijpstelling of liever een paar grote velden?

Een ondernemend en kwalitatief energielandschap

Als PARK vind ik het belangrijk nu vooruit te kijken: hoe willen wij dat het energielandschap er straks uitziet? Ik wil daarom in mijn werkperiode een studie doen naar het Zuid-Hollandse energielandschap. Want nu valt er nog te kiezen. En niet alleen te kiezen maar ook te stimuleren.

Deze transitie heeft een te grote impact op het landschap om alleen achteraf bij te sturen.

Een duidelijke lijn vooraf is noodzakelijk, zodat initiatiefnemers daarop kunnen inspelen. Op deze wijze kan een ondernemend en kwalitatief energielandschap ontstaan.

“Deze transitie heeft een te grote impact op het landschap om alleen achteraf bij te sturen.”

Agenda ruimtelijke gevolgen van duurzame energiewinning

- Aanleiding:** ruimtelijke impact overgang naar duurzame energie.
Grenzen in zicht van huidige provinciale afspraken wind en zon
- Doel:** verkenning, discussie en koersvorming
- Partners:** Rijk, regio, energiecorporaties
- Actie:** verkenning en visievorming energielandschappen
- Resultaat:** voorjaar 2018

Versterkte Lekdijk

4. OVERIGE WERKZAAMHEDEN EN UITVOERING

Overige werkzaamheden

Naast het ongevraagd advies ben ik inzetbaar voor de volgende werkzaamheden als bijdrage aan de planvorming en het ruimtelijke debat binnen de provincie:

- gevraagd advies van GS-leden;
- bijdragen op aanvraag aan de nieuwe Omgevingsvisie;
- bijdragen op aanvraag aan bijeenkomsten over ruimtelijke kwaliteit;
- inhoudelijke inbreng op aanvraag bij planvorming omvangrijke provinciale projecten;
- indien van toepassing deelname aan een Kwaliteitsteam;
- een bijdrage aan de jaarlijkse Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit en andere passende congressen;
- adviezen over ruimtelijke kwesties regio's of gemeenten, aansluitend bij de thema's;
- overleg met College van Rijksadviseurs en collega's van andere provincies.

Uitvoering

Programmering

De agenda in dit werkprogramma is in gesprek met GS en PS getoetst aan de zienswijzen van het provinciaal bestuur. In regelmatige gesprekken met de diverse GS-leden en een jaarlijks overleg met de bureauhoofden bespreek ik de voortgang van het werkprogramma. Op die manier kunnen het bestuur, de politiek en de ambtelijke organisatie mijn activiteiten volgen en erop reageren.

Ondersteuning

Ik word ondersteund door een vast team met een secretaresse, een provinciale sparringpartner en een communicatieadviseur die met mij meedenken, allen parttime. Dit team maakt het mogelijk onderdelen van mijn werkzaamheden te delegeren en teamleden mede verantwoordelijk te maken voor de voortgang. In de loop van de tijd wordt bezien of het nodig is hier een ontwerper aan toe te voegen met het oog op inhoudelijk onderzoek en voorbereidingen van adviezen, presentaties en lezingen. Het team Ruimtelijke Kwaliteit vormt voor mij een brug naar de verschillende afdelingen. Zij signaleren actuele zaken, brengen mij in contact met hun collega's en dragen bij aan het vergroten van het kwaliteitsbesef in de organisatie.

Aardwarmtecentrale Leyweg, Den Haag

Communicatie

Voorliggend werkprogramma leidt tot initiatieven, adviezen of achtergrondpublicaties die via de website www.pazh.nl worden gepubliceerd en daarnaast via een nieuwsbrief worden verspreid. Ook heb ik een eigen twitteraccount: [@parkzuidholland](https://twitter.com/parkzuidholland). Daarnaast organiseer ik werkateliers, bijeenkomsten en indien nodig seminars rondom mijn adviezen.

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Zuid-Holland

www.zuid-holland.nl

Maart 2017

Ontwerp, productiebegeleiding en druk

Bureau Mediadiensten, provincie Zuid-Holland

Fotografie

Jeroen Bosch, www.jerbosch.nl

Dijkversterking bij Capelle

provinciaal adviseur

ruimtelijke kwaliteit

in zuid-holland

Harm Veenbos

Zuid-Hollandplein 1

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

t: (070) 441 63 65

e: h.veenenbos@pzh.nl

website: www.pzh.nl